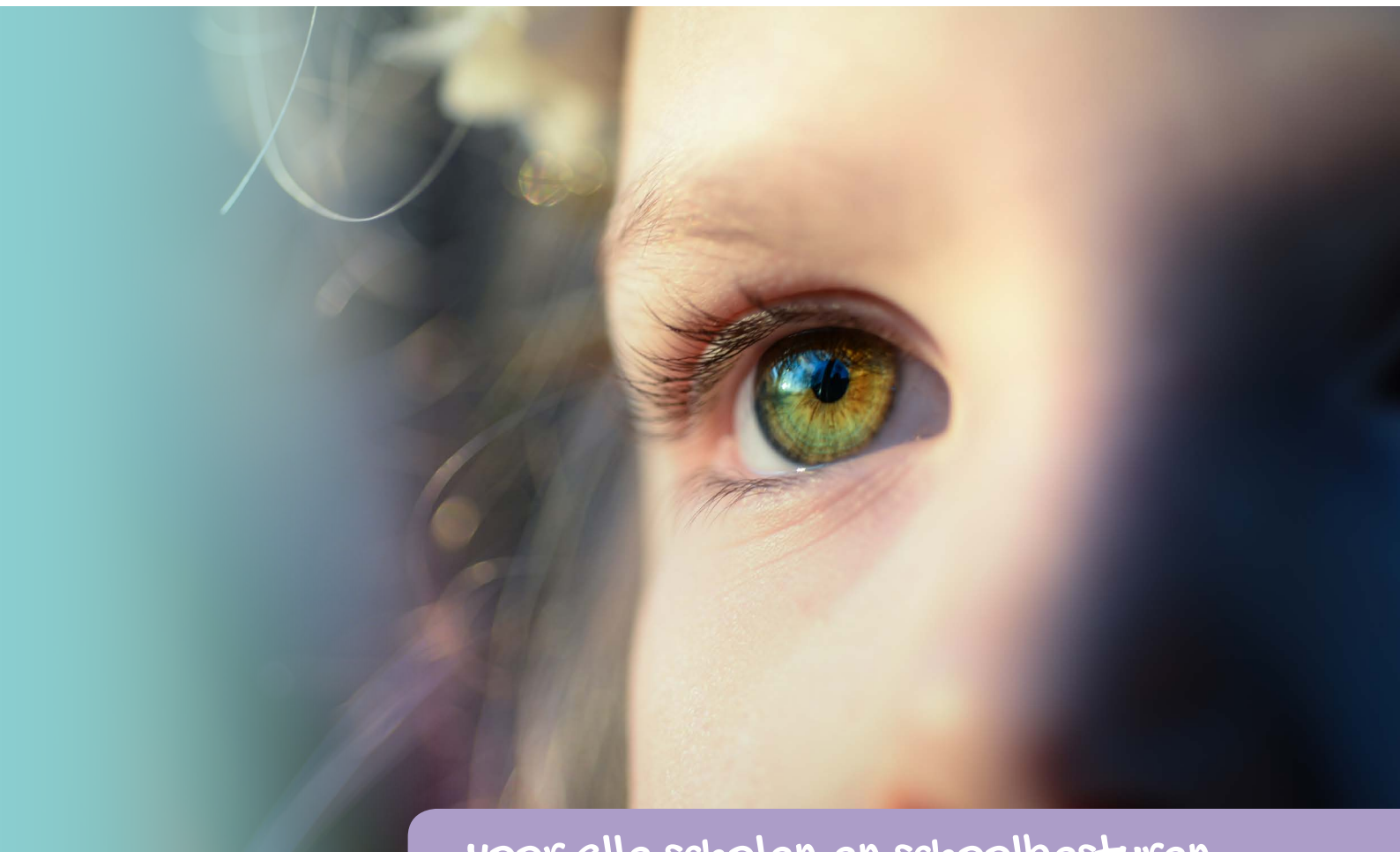

Handreiking

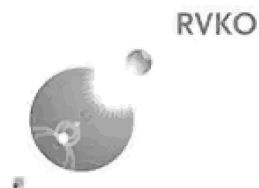
signaleren kindermishandeling en gebruik meldcode

voor alle scholen en schoolbesturen

Handreiking

signaleren kindermishandeling en gebruik meldcode

Gemeente Rotterdam

Inhoudsopgave

Inleiding	7
Inzicht in de problematiek	11
Inventarisatie van knelpunten en aanbevelingen	15
a. Bij schoolbesturen	17
b. Bij schooldirecties	19
c. Bij medewerkers met een specifieke taak	21
d. Bij leerkrachten	22
e. Bij omringende organisaties	24
Bijlage 1: Onderzoeksresultaten	28
Bijlage 2: Taakomschrijving aandachtsfunctionaris	31
Bijlage 3: Taakomschrijving centrale contactpersoon van een schoolbestuur	34
Bijlage 4: Leren over sociale veiligheid - Augeo academy	35
Bijlage 5: Voorlichting voor leerlingen	37
Bijlage 6: Over privacy regelgeving	38
Begrippenlijst	40

Inleiding

De helft van de kinderen in groep 7 en 8 heeft al een of meer ingrijpende gebeurtenissen meegemaakt zoals mishandeling, verwaarlozing, een ouder die verslaafd is of een vechtscheiding. Veel van deze kinderen zijn helaas nog niet in beeld. Wanneer kinderen ingrijpende ervaringen meemaken is het belangrijk dat zij steun krijgen van volwassenen om hen heen. Het primair onderwijs speelt hierbij een belangrijke rol.

Onderzoek laat zien dat vanuit statistisch oogpunt in vrijwel elke klas een leerling zit die slachtoffer is van kindermishandeling. Meldingen vanuit het onderwijs blijven daar getalsmatig echter sterk bij achter. Zo zijn in Rotterdam Rijnmond bijvoorbeeld tussen 1 november 2015 en 1 november 2016 4422 meldingen bij Veilig Thuis geregistreerd, waarvan er (slechts) 190 van scholen afkomstig waren.

Sinds 2013 is de wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. Deze wet verplicht scholen en andere organisaties:

- te werken volgens de stappen van de meldcode
- duidelijk te maken binnen de organisatie hoe de verantwoordelijkheden daarin verdeeld zijn
- het kennisniveau van medewerkers hierover op peil te houden.

Het up-to-date houden van de benodigde kennis en vaardigheden blijkt een uitdaging te zijn voor de scholen.

De gemeente Rotterdam en vier grote schoolbesturen BOOR, RVKO, PCBO en Kind en Onderwijs Rotterdam hebben in 2016/2017 een werkgroep gevormd om het signaleren van kindermishandeling en het gebruik van de Meldcode in het primair onderwijs een extra impuls te geven. Zij hebben een handreiking voor scholen gemaakt. Deze handreiking moet schoolbesturen in staat stellen om met hun eigen scholen aan de slag te gaan.

De handreiking helpt bij het realiseren van de volgende doelstelling:

Doelstelling

Alle kinderen die ingrijpende gebeurtenissen meemaken worden op school gezien en ondersteund. Schoolbesturen geven een impuls aan het signaleren van kindermishandeling en het gebruik van de meldcode in het primair onderwijs

Augeo, een stichting zonder winstoogmerk die zich inzet voor het veilig opgroeien van kinderen, heeft de Rotterdamse handreiking in overleg met de werkgroep zo herschreven dat ook alle andere schoolbesturen in Nederland zich kunnen aansluiten bij het initiatief. Met een goede implementatie zorgen we ervoor dat de meest kwetsbare leerlingen niet in de kou blijven staan.

Wat is er aan de hand?

Een eerste inventarisatie laat zien dat op verschillende niveaus knelpunten een rol spelen. Deze vormen de aanknopingspunten om het gebruik van de meldcode te activeren. Er wordt gekeken naar de rol van het schoolbestuur, naar de schooldirectie, naar de medewerkers met specifieke taken zoals de aandachtsfunctionaris - IB'er - SMW'er, naar de leerkracht en in de randvoorwaardelijke sfeer naar Veilig Thuis en Jeugdhulpverlening.

De 5 stappen van de meldcode

Stap 1: In kaart brengen van signalen.

Stap 2: Overleggen met een collega. En eventueel raadplegen van Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding.

Stap 3: Gesprek met de betrokkene(n).

Stap 4: Wegen van het huiselijk geweld of de kindermishandeling. En bij twijfel altijd Veilig thuis raadplegen.

Stap 5: Beslissen over zelf hulp organiseren of melden bij Veilig thuis.

Veilig Thuis is het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit zijn regionale organisaties waar slachtoffers, daders en omstanders terecht kunnen voor deskundige hulp en advies. Veilig Thuis is er voor iedereen, jong en oud, die te maken heeft met huiselijk geweld of kindermishandeling. Veilig Thuis geeft advies en biedt ondersteuning, ook aan professionals.

Opbrengst

Deze handreiking met mogelijke interventies moet alle schoolbesturen in staat stellen om met hun eigen scholen aan de slag te gaan. Daarbij staat het hen vanzelfsprekend vrij om die aanpak te kiezen die het beste bij hun organisatie past.

Voor wat betreft de gesignaleerde knelpunten bij omringende organisaties zullen de schoolbesturen een beroep op hen doen om gewenste/noodzakelijke verbeteringen door te voeren.

Inzicht in de
problematiek

Onderzoeksresultaten

De afgelopen twintig jaar is zowel in internationaal als Nederlands onderzoek steeds meer aandacht voor kinderen met ingrijpende jeugdervaringen en de effecten ervan op hun gezondheid. Er is echter nog nauwelijks direct aan kinderen zélf gevraagd hoe vaak zij te maken hebben (gehad) met ingrijpende jeugdervaringen. Om daar verandering in te brengen heeft TNO, in opdracht van Augeo, een onderzoek gedaan dat de stem van de kinderen weergeeft: 'Ik heb al veel meegemaakt – Ingrijpende jeugdervaringen van leerlingen in groep 7 en 8' (Augeo Jongerentaskforce, 2016). Uit het onderzoek blijkt onder andere dat bijna de helft (45,4%) van de leerlingen uit groep 7 en 8 aangeeft een ingrijpende jeugdervaring te hebben meegemaakt. In bijlage 1 lezen we in een korte samenvatting van dit onderzoek welke effecten deze gebeurtenissen hebben op hun leven, en hoe leerkrachten een ondersteunende rol kunnen vervullen.

De feiten

Volgens de Jeugdwet is kindermishandeling: 'Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel'.

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) onderscheidt: lichamelijke mishandeling (18% van de gevallen), lichamelijke verwaarlozing (24%), emotionele mishandeling (11%), psychische verwaarlozing (36%), seksueel misbruik (4%) en getuige zijn van huiselijk geweld (5%). Ook een combinatie van verschillende vormen komt veel voor.

Kindermishandeling is dus een breder begrip dan het – meer traditionele – beeld van een kind dat thuis geslagen wordt. Kinderen die emotioneel verwaarloosd of psychisch mishandeld worden maken bijna de helft uit van alle minderjarigen die met kindermishandeling te maken krijgen. Er is de afgelopen jaren bovendien steeds meer aandacht voor specifieke groepen kinderen die risico lopen. Denk aan kinderen die klem raken in de vechtscheiding van hun ouders, of aan kinderen die te maken krijgen met de onderdrukkende traditionele praktijken zoals uithuwelijking of meisjesbesnijdenis.

Alle kinderen in Nederland hebben recht om veilig en beschermd op te groeien. Bij het merendeel van de kinderen gaat dit goed, maar 15-20% van de kinderen groeit op in een situatie waarbij zorgfactoren aanwezig zijn en waarbij extra ondersteuning gewenst is:

1 op de 7 kinderen groeit op in een zorgelijke situatie

in Nederland leeft 1 op de 8 kinderen onder de dertien jaar op of onder de armoedegrens

1 op 6 kinderen heeft een ouder met psychische ziekte of een verslaving

2 op de 3 kinderen met ouders met een GGZ problematiek ontwikkelt zelf ook GGZ problematiek

Huiselijk geweld en kindermishandeling is de meest voorkomende vorm van geweld in Nederland.

Kindermishandeling

- Jaarlijks zijn er 118.000 kinderen slachtoffer van kindermishandeling;
- Jaarlijks overlijden er naar schatting 50 kinderen aan de directe gevolgen van kindermishandeling;
- Gemiddeld zit in elke schoolklas minimaal 1 kind dat te maken heeft met kindermishandeling.

Huiselijk geweld

- Jaarlijks zijn er 200.000 slachtoffers van huiselijk geweld;
- gepleegd door ruim 100.000 plegers;
- met een recidive van 33% binnen 2 jaar;
- 70% van de plegers heeft een justitieel verleden;
- 45% van de bevolking heeft ooit te maken gehad met huiselijk geweld of kindermishandeling: als slachtoffer, getuige of betrokkene.

Bij Veilig Thuis kan men bij een niet-pluis-gevoel en/of bij signalen om advies vragen (stap 2 van de meldcode) en in een latere fase desgewenst een melding doen (stap 5 van de meldcode).

Door als school de stappen van de meldcode te integreren in de zorgstructuur kan de school of het bestuur inzicht krijgen in het aantal keren dat de meldcode is ingezet, welke stappen daarin zijn doorlopen, hoe vaak advies is gevraagd of melding is gedaan bij Veilig Thuis en/of doorverwezen is voor hulp. Ook wordt inzichtelijk of de registratie van en de afwegingen per stap goed zijn gedocumenteerd.

Als u werkt met de verwijzindex zorg ook dat deze systemen op elkaar zijn aangesloten.

Inventarisatie van knelpunten en aanbevelingen

In Rotterdam hebben - enkele schoolbesturen met behulp van een digitale enquête - de factoren geïnventariseerd die in het primair onderwijs een rol spelen bij het achterblijven van het gebruik van de meldcode. Deze factoren zijn te vinden op alle niveaus in de onderwijsorganisatie, van de individuele leerkracht in de klas tot en met het schoolbestuur. Het zijn als het ware knelpunten die – eenmaal opgelost met passende maatregelen – juist een positieve bijdrage kunnen leveren aan het gebruik van de meldcode.

Per geleding worden in dit hoofdstuk de geïnventariseerde knelpunten en de verschillende maatregelen beschreven die op het betreffende niveau een impuls kunnen geven. Sommige maatregelen spreken voor zich, andere worden kort toegelicht.

a. Bij schoolbesturen

Knelpunten

- Er is onvoldoende inzicht / bewustzijn in de problematiek van kindermishandeling.
- Het werken met de meldcode wordt onvoldoende gestimuleerd en bewaakt.
- Samenwerking tussen onderwijs en zorg (andere professionals) is niet vanzelfsprekend bij vermoedens van kindermishandeling.

Aanbevelingen

1. Het werken met de meldcode opnemen in de kwaliteitscyclus.

Te denken valt aan het periodiek verzamelen, analyseren en evalueren van relevante data.

2. Er een jaarlijks terugkerend agendapunt van maken op directievergaderingen, en op IB-dagen/-platforms.

3. Het gebruik van de meldcode opnemen in het leerlingvolgsysteem.

4. Het gebruik van de meldcode op elke school bespreken in de jaarlijkse resultaatgesprekken tussen bestuur en schooldirectie.

5. Het werken met de meldcode een plek geven in de normjaartaak van in elk geval de aandachtsfunctionaris, voorzien van een duidelijke taakomschrijving. (In bijlage 2 vindt u een taakomschrijving van een aandachtsfunctionaris.)

6. Een centrale contactpersoon binnen het bestuur aanwijzen die het signaleren van kindermishandeling en het gebruik van de meldcode in z'n takenpakket heeft.

Deze kan namens het bestuur naar buiten (met gemeente, overige besturen en omringende organisaties) en naar binnen (beleidsmatig en naar de eigen scholen) het thema onder de aandacht houden. (In bijlage 3 vindt u een taakomschrijving van deze centrale bestuurlijk contactpersoon)

7. Via intranet informatie beschikbaar stellen aan de werkvloer.

Te denken valt aan relevante informatie, over signaleren, het gesprek voeren, gebruik meldcode, over privacy, de afspraken en verwachtingen binnen het eigen bestuur etc.

8. Een netwerk creëren van aandachtsfunctionarissen.

Aandachtsfunctionarissen spelen op de werkvloer een cruciale rol. Door hen enkele keren per jaar de gelegenheid te geven elkaar te ontmoeten op een manier die het beste bij uw organisatie past, creëert u de mogelijkheid tot het inbrengen van nieuwe ontwikkelingen, het uitwisselen van ervaringen, het houden van intervisie en het verzamelen van signalen vanuit de praktijk.

9. Deskundigheidsbevordering organiseren over het signaleren van kindermishandeling het herkennen van risicofactoren en het voeren van gesprekken met collega's en ouders.

De basis van deze handreiking ligt in Rotterdam, hier worden in schooljaar 2017/2018 circa 5000 leerkrachten geschoold m.b.v. de online scholing

van Augeo academy. Meer informatie over de scholing vindt u in bijlage 4. Daarnaast vindt u op de website www.meldcode.nl van de Rijksoverheid met meer scholingssuggesties en een toolkit.

10. Aansluiten op de verwijzindex.

Leerlingen waar zorgen over zijn, zijn vaak bekend bij andere instanties of professionals. Weten wie betrokken zijn rondom een gezin maakt vroegtijdige samenwerking mogelijk en het bieden van de meest passende zorg. Samenwerken voorkomt dubbelingen of tegenstrijdigheden in hulptrajecten en verkleint de kans op escalaties. Om deze samenwerking te bevorderen kan school zich aansluiten bij de verwijzindex. De verwijzindex is een computersysteem waarin professionals hun betrokkenheid bij een kind tot 23 jaar kenbaar kunnen maken. Op deze wijze kunnen professionals, waaronder ook onderwijs, snel en eenvoudig in contact komen met elkaar bij zorgsignalen. Het gaat hierbij niet alleen om (vermoedens van) huiselijk geweld maar kan ook gaan om zorgsignalen in een preventiever stadium. Het gaat hierbij uitdrukkelijk niet om enkelvoudige leerproblemen maar om meervoudige zorg. In de verwijzindex staat geen inhoudelijke informatie en er is geen dossier. In de verwijzindex staan alleen de contactgegevens van de organisatie en de persoonsgegevens van het kind. Samenwerking en inhoudelijke informatiedeling blijft een afweging van de professional. Voor meer informatie of weten welke verwijzindex in uw regio werkzaam is zie www.multisignaal.nl

b. Bij schooldirecties

Knelpunten

- Het expliciet benoemen van de verantwoordelijkheid van alle collega's om alert te zijn en actie te ondernemen bij een niet-pluisgevoel.
- Het ontbreken van een schoolklimaat waarin het werken met de meldcode voldoende wordt gestimuleerd.
- Er zijn veel verschillende onderwerpen waar scholen aandacht aan moeten besteden.
- Samenwerking tussen onderwijs en zorg (andere professionals) is niet vanzelfsprekend bij vermoedens van kindermishandeling.

Aanbevelingen

1. Het creëren van een schoolklimaat waarin sprake is van een sociaal veilige omgeving en waarin leerkrachten er zijn voor elke leerling.

Op school werk je niet alleen aan de cognitieve ontwikkeling van kinderen, maar ook aan hun sociale ontwikkeling en persoonsvorming. Als de school een veilige omgeving is waar kinderen zich gezien voelen, positieve relaties kunnen aangaan met volwassenen en leeftijdsgenoten en waar ze hun emoties en gedrag kunnen leren hanteren dan zullen ze ook beter aan leren toekomen. Belangrijk voor alle leerlingen, maar vooral voor die kinderen die ingrijpende gebeurtenissen hebben ervaren. De zorg voor een leerling houdt niet op bij een melding; juist dan kan een leerling goed de steun van de leerkracht gebruiken (zonder dat die een therapeutisch hulpverlener wordt). Hoe? Door veiligheid te bieden in de klas, in de relaties met de leerkracht en met de klasgenoten.

De basis van deze handreiking ligt in Rotterdam, hier worden in schooljaar 2017/2018 circa 5000 leerkrachten geschoold m.b.v. de online scholing van Augeo academy. De online cursus 'traumasensitief lesgeven' sluit aan bij deze aanbeveling. Meer informatie over de scholing vindt u in bijlage 4. Daarnaast willen wij u wijzen op de website www.meldcode.nl van de Rijksoverheid met meer scholingssuggesties en een toolkit.

2. Hoewel een school veel taken heeft, moeten directies binnen die veelheid de urgentie en relevantie van het signaleren en het gebruik van de meldcode inzien en uitdragen.

Kinderen die thuis ingrijpende gebeurtenissen maken verdienen aandacht, steun en hulp. Omdat school buiten de thuissituatie de plek is waar zij 5 dagen per week komen, kan de school daar niet voor weglopen. Daar komt bij dat onderzoek aantoonde dat volwassenen die als kind ingrijpende gebeurtenissen hebben meegemaakt minder kwalijke gevolgen en trauma's ervaren als zij in die tijd steun en aandacht hebben gekregen van een volwassene buiten de huiselijke kring waar het geweld plaatsvindt. Een leerkracht kan bij uitstek zo'n volwassene zijn.

Ook vanuit de professionele onderwijs-invalshoek mag het duidelijk zijn dat de leervoorwaarden ernstig onder druk staan bij leerlingen die thuis ernstige zaken meemaken. Deze zullen eerst aangepakt moeten worden (door derden) om het leren weer een kans te geven.

3. Directies vragen het 'keurmerk meldcode' aan voor hun eigen school.

Het keurmerk meldcode is een kwaliteitstoets op hoe een organisatie de meldcode heeft geïmplementeerd. Met dit keurmerk van de Landelijke vakgroep aandachtfunctionarissen kan een organisatie aantonen dat men voldoet aan de wettelijke eisen.

De organisatie kan dit ook overleggen aan de toetsende inspecties. Ook naar ouders toe is hiermee helder dat de organisatie bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling zorgvuldig handelt conform de meldcode.

4. Aansluiten op de verwijfsindex.

Leerlingen waar zorgen over zijn, zijn vaak bekend bij andere instanties of professionals. Weten wie betrokken zijn rondom een gezin maakt vroegtijdige samenwerking mogelijk en het bieden van de meest passende zorg. Samenwerken voorkomt dubbelingen of tegenstrijdigheden in hulptrajecten en verkleint de kans op escalaties. Om deze samenwerking te bevorderen kan school zich aansluiten bij de verwijfsindex. De verwijfsindex is een computersysteem waarin professionals hun betrokkenheid bij een kind tot 23 jaar kenbaar kunnen maken. Op deze wijze kunnen professionals, waaronder ook onderwijs, snel en eenvoudig in contact komen met elkaar bij zorgsignalen. Het gaat hierbij niet alleen om (vermoedens van) huiselijk geweld maar kan ook gaan om zorgsignalen in een preventiever stadium. Het gaat hierbij uitdrukkelijk niet om enkelvoudige leerproblemen maar om meervoudige zorg. In de verwijfsindex staat geen inhoudelijke informatie en er is geen dossier. In de verwijfsindex staan alleen de contactgegevens van de organisatie en de persoonsgegevens van het kind. Samenwerking en inhoudelijke informatiedeling blijft een afweging van de professional. Voor meer informatie of weten welke verwijfsindex in uw regio werkzaam is zie www.multisignaal.nl

c. Bij medewerkers met een specifieke taak

aandachtsfunctionarissen, intern begeleiders en school-maatschappelijk werkers

Knelpunten

- Kennis over de meldcode en (het signaleren van) kindermishandeling is niet up-to-date.
- Er is niet genoeg tijd en aandacht voor het werken met de meldcode.
- Aandachtsfunctionarissen zetten het onderwerp onvoldoende op de agenda van de school.

Aanbevelingen

1. Jaarlijks bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen/intern begeleiders bezoeken om de kennis up-to-date te houden.
2. Een netwerk binnen het eigen bestuur organiseren om kennis- en ervaringen te delen en/of voor onderlinge intervisie. Desgewenst kan men daarin ook gebruik maken van samenwerkingsverbanden.
3. De taken van een aandachtsfunctionaris helder op een rij zetten. Zie voor een overzicht bijlage 2
4. Aandachtsfunctionarissen/intern begeleiders handvatten geven voor het motiveren van leerkrachten.

d. Bij leerkrachten

Knelpunten

- Leerkrachten hebben onvoldoende kennis over de stappen van de meldcode en kindermishandeling.
- De vaardigheden om kindermishandeling te signaleren ontbreken bij veel leerkrachten.
- Het is lastig om op basis van vermoedens kindermishandeling bespreekbaar te maken.
- De communicatie met ouders over kindermishandeling wordt als moeilijk ervaren.
- Leerkrachten ervaren belemmeringen.

Aanbevelingen

1. Deskundigheidsbevordering organiseren over het signaleren van kindermishandeling het herkennen van risicofactoren en het voeren van gesprekken met collega's en ouders.

Met deskundigheidsbevordering: leerkrachten worden zich bewuster van de problematiek en hun verantwoordelijkheden daarin, én zij ontwikkelen vaardigheden om te signaleren en daaraan een vervolg te geven.

Men kan er voor kiezen om afzonderlijke leerkrachten training te laten volgen, om in company deskundigheidsbevordering aan te bieden en/of om gebruik te maken van een e-learning-aanbod. Aangehouden is in elk geval dat - hoe dan ook aangeboden - een vervolg in teamverband waarin op locatie afspraken worden gemaakt het meest effectief is.

De basis van deze handreiking ligt in Rotterdam, hier worden in schooljaar 2017/2018 circa 5000 leerkrachten geschoold m.b.v. de online scholing van Augeo academy. Meer informatie over de scholing vindt u in bijlage 4. Daarnaast willen wij u wijzen op de website www.meldcode.nl van de Rijksoverheid met meer scholingssuggesties en een toolkit.

2. Een lesprogramma invoeren dat kinderen vaardigheden aanleert om met tegenslag en moeilijkheden om te gaan. Zie bijlage 5 voor suggesties.

e. Bij omringende organisaties

Knelpunten

- De terugkoppeling van Veilig Thuis naar scholen is onvoldoende.
- Communicatie van betrokken zorg, hulp en welzijnsorganisaties met de school is beperkt en ondersteuning na melding ontbreekt.
- Scholen ervaren belemmeringen in de samenwerking met Veilig Thuis.
- Informatie over privacyregels bij vermoeden van kindermishandeling is onduidelijk.

Aanbevelingen

1. Scholen hebben het kind na de melding meestal nog dagelijks in de klas, hebben de (grote) stap gezet om te melden en voelen zich betrokken bij de leerling. Wanneer zij op de hoogte zijn van de stappen die worden gezet, kunnen zij het kind beter ondersteunen. In protocollen opnemen dat er ALTIJD terugkoppeling naar de school moet plaatsvinden op de sleutelmomenten in het hulpverleningsproces. Als een school zich niet gehoord voelt, geen terugkoppeling ontvangt of drempels ervaart in het contact met Veilig Thuis, het wijkteam of anderszins wordt contact gezocht en de belemmering besproken. Als dit niet tot een verbetering in de samenwerking leidt kan dit naar het bestuur worden opgeschaald.
2. Goede communicatielijn met Veilig Thuis over knelpunten en verbeteringen op het gebied van toegankelijkheid, wachttijden en terugkoppeling.
3. Een overzicht van het aanbod in trainingen en cursussen gemakkelijker toegankelijk maken en de beschikbaarheid van cijfers en onderzoeksgegevens vergroten en verspreiden.

4. Stroomlijnen van de informatie via een centrale contactpersoon die het onder de scholen verspreidt omdat informatie anders verdwijnt in de hoeveelheid van mails / nieuwsbrieven.
5. De samenwerking tussen onderwijs en omringende organisaties verbeteren en de communicatieroute in de praktijk brengen.

Bijvoorbeeld door het werken met vaste contactpersonen, een vast mailadres bij Veilig Thuis voor het onderwijs bedoeld om te melden als er opmerkingen en vragen zijn over de procesgang (en niet over inhoud/signalen en meldingen). Ook het gebruik van de verwijzindex stimuleren kan hieraan bijdragen.

6. Informatie over privacy actief verspreiden.

Het blijkt voor veel scholen onduidelijk welke regels zij in acht moeten nemen. Men zou er goed aan doen om deze meer onder de aandacht te brengen bij scholen. Vooral omdat er een uitzondering op de algemene regels geldt (zie bijlage 6) als er sprake is van kindermishandeling.

“Als het doel van het melden of informatie delen is kindermishandeling of huiselijk geweld te stoppen en te onderzoeken, of de ondertoezichtstelling van kinderen uit te voeren, dan mag dit indien noodzakelijk zonder toestemming van de cliënt plaatsvinden. Dat geldt zowel voor het melden en informatie delen op eigen initiatief (actief recht), als op verzoek (passief recht).

In beide situaties mogen gegevens zonder toestemming uitsluitend verstrekt en uitgewisseld worden aan de volgende vier organisaties:

- Veilig Thuis
- de Raad voor de Kinderbescherming
- de politie
- de gecertificeerde instelling die een ondertoezichtstelling uitvoert.

Een handig hulpmiddel bij het delen van informatie is de app ‘info delen’ van de Rijksoverheid.”

Bijlagen

Bijlage 1: Onderzoeksresultaten

Uit: 'Ik heb al veel meegemaakt – Ingrijpende jeugdervaringen van leerlingen in groep 7 en 8' (Augeo Jongerentaskforce, 2016)

Inleiding

In het onderzoek is allereerst gekeken naar de mate waarin kinderen uit groep 7 en 8 van het regulier basisonderwijs te maken hebben (gehad) met ingrijpende jeugdervaringen. Deze ingrijpende jeugdervaringen zijn onder te verdelen in tien categorieën:

Scheiding van ouders, fysieke mishandeling, emotionele mishandeling, seksueel misbruik, emotionele verwaarlozing, fysieke verwaarlozing, getuige zijn van partnergeweld, opgroeien in een gezin met een probleemdrinker, alcoholist of drugsgebruiker, samen leven met een psychiatrisch ziek of suïcidaal gezinslid of het meemaken van detentie van een gezinslid.

Ten tweede is onderzocht wat voor effect deze ingrijpende jeugdervaringen hebben op de kwaliteit van leven van het kind. Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden hebben 664 leerlingen van groep 7 en 8 – afkomstig uit 23 scholen verspreid over heel Nederland - een vragenlijst ingevuld.

Resultaten

Uit het onderzoek blijkt dat bijna de helft (45,4%) van de leerlingen uit groep 7 en 8 aangeeft zo'n ingrijpende jeugdervaring te hebben ervaren.

Voor het grootste deel van deze kinderen (23,1%) gaat het om één ingrijpende gebeurtenis, hoewel ook veel kinderen twee ingrijpende gebeurtenissen hebben ervaren (11%).

Voor bijna één op de negen kinderen zijn dit zelfs drie of meer ingrijpende gebeurtenissen (11,4%).

Als alleen gekeken wordt naar ingrijpende jeugdervaringen die vallen onder kindermishandeling (emotionele mishandeling, emotionele verwaarlozing, lichamelijke mishandeling, lichamelijke verwaarlozing, getuige zijn van partnergeweld en seksueel misbruik), blijkt dat in totaal 26,7% van de kinderen hier mee te maken heeft, of heeft gehad. Van deze kinderen geeft 13,2% aan één vorm van kindermishandeling te hebben ervaren, 8,5% geeft aan twee vormen te hebben ervaren, 3,3% geeft aan drie vormen te hebben ervaren, 1,1% geeft aan vier vormen te hebben ervaren en 0,6% geeft aan vijf vormen te hebben ervaren.

Ingrijpende jeugdervaringen blijken vaak niet op zichzelf te staan: met uitzondering van echtscheiding komen alle ingrijpende gebeurtenissen bij ruim driekwart van de kinderen in combinatie met een andere ingrijpende gebeurtenis voor. Met name lichamelijke verwaarlozing blijkt nagenoeg nooit op zichzelf door kinderen te worden ervaren. Als specifiek gekeken wordt naar kinderen van wie de ouders gaan scheiden of zijn gescheiden, dan geeft bijna de helft aan ook één of meerdere andere ingrijpende gebeurtenissen te hebben ervaren. Dit betekent dat, naast dat echtscheiding als meest voorkomende ingrijpende gebeurtenis wordt genoemd, dit in bijna de helft van de gevallen een niet op zichzelf staande gebeurtenis is.

Als gekeken wordt naar de invloed op de kwaliteit van leven blijkt er een duidelijke relatie te zijn tussen elke ingrijpende jeugdervaring die kinderen aangeven te hebben ervaren en hoe fit en gezond zij zich voelen. Deze relatie bleek het sterkst te zijn bij kinderen die emotioneel zijn verwaarloosd, emotioneel zijn mishandeld, lichamelijk zijn mishandeld, lichamelijk zijn verwaarloosd, die opgroeien met een huisgenoot die depressief is of bij wie een huisgenoot zelfmoord heeft gepleegd. Hoe hoger het aantal ingrijpende gebeurtenissen dat kinderen aangeven te hebben ervaren, hoe minder fit en gezond zij zich voelen.

Gebeurtenissen

De volgende vijf ingrijpende gebeurtenissen worden het vaakst door kinderen ervaren:

1. Kinderen wiens ouders zijn gescheiden (25,8%);
2. Kinderen die emotioneel verwaarloosd worden (12,9%);
3. Kinderen die emotioneel mishandeld worden (12,2%);
4. Kinderen die lichamelijk mishandeld worden (8,5%);
5. Kinderen die getuige zijn van geweld tussen ouders/opvoeders (7,5%).

Aanbevelingen

Het is opmerkelijk dat zo'n groot aantal kinderen aangeeft al één of meerdere ingrijpende jeugdervaringen te hebben ervaren. Deze kinderen zitten pas in groep 7 of 8, wat betekent dat zij nog een periode van grofweg zes jeugdijaren te gaan hebben, waarin zij aan extra ingrijpende jeugdervaringen blootgesteld kunnen worden. Iedereen die bij de zorg voor deze kinderen betrokken is, moet van de resultaten van dit onderzoek doordrongen zijn – het onderwijsveld voorop.

Leerkrachten kunnen een belangrijke rol spelen voor kinderen die ingrijpende jeugdervaringen meemaken. Wanneer aan volwassenen wordt gevraagd om een belangrijke persoon uit hun jeugd te noemen, die voor hen het verschil in hun leven heeft gemaakt, noemen zij vaak een juf of meester van vroeger. Het is belangrijk dat de juffen en meesters van nu wéten dat kinderen bij hem of haar in de klas en op school al veel kunnen hebben meegemaakt. Dat zij wéten wat deze ingrijpende jeugdervaringen voor invloed kunnen hebben op kinderen. Leerkrachten kunnen bijvoorbeeld over deze ingrijpende jeugdervaringen praten met kinderen of er in hun lessen aandacht aan besteden. Leerkrachten kunnen kinderen helpen door school écht een veilige plek te laten zijn en door kinderen te helpen te begrijpen wat er thuis gebeurt en wat voor emoties dit kan oproepen.

Bijlage 2: Taakomschrijving aandachtfunctionaris

Taak	Door wie	Tijdsinvestering
1. Plan van aanpak		
Ontwikkelen en implementeren van een plan van aanpak waarin beschreven wordt: • Wat het protocol op school is rondom het gebruik van de meldcode • Hoe de borging hiervan binnen school plaatsvindt • Wie welke verantwoordelijkheden draagt en wie welke taken heeft bij het hanteren van de meldcode • Opstellen van een scholingsplan voor (nieuwe) medewerkers Het plan van aanpak sluit aan bij andere werkprocessen binnen school, zoals dossiervorming, privacy beleid	AF	
Aanpassen van het plan van aanpak met hierin alle wettelijke verplichtingen	AF	
Ervoor zorgen dat de meldcode aansluit bij andere werkprocessen en de organisatiestructuur op school en het schoolbestuur, zoals dossiervorming, privacy beleid	AF	
Jaarlijks het plan van aanpak evalueren op actualiteit en bruikbaarheid	AF	
2. Taken aandachtfunctionaris		
Directie informeren en adviseren, b.v. over het implementeren en borgen van de meldcode, bijvoorbeeld over het opstellen van een scholingsplan, het aanstellen van aandachtfunctionarissen, het pleiten voor voldoende tijd als aandachtfunctionaris, of over communicatie naar ouders over de werkwijze van de school.	AF	
Collega's informeren over de meldcode en over de functie, beschikbaarheid en bereikbaarheid van de aandachtfunctionaris	Af en directie	
Functie van de aandachtfunctionaris bekend maken bij samenwerkingspartners	AF	
Adviseren en begeleiden van collega's bij de stappen van de meldcode	AF en SMW	

De bereikbaarheid en tijd (uren) van de aandachtsfunctionaris organiseren	AF	
Toezien op zorgvuldige omgang met privacy van het gezin door collega's	AF	
Regelmatig volgen van relevante deskundigheidsbevordering van de aandachtsfunctionaris	AF	
Bijhouden van de sociale kaart van hulpverleningsinstanties op zowel lokaal, regionaal als landelijk niveau	AF en SMW	
3. Deskundigheidsbevordering		
Weerstand om te handelen bij collega's wegnemen	AF	
Deskundigheidsbevordering en coaching medewerkers, op het protocol en signaleren door leerkrachten	AF en SMW	
Periodieke deskundigheidsbevordering voor collega's initiëren/ organiseren	AF en SMW	
Regelmatig terugkerende aandacht/scholing/thema's/items huiselijk geweld en kindermishandeling	AF en SMW	
4. Registratie gegevensuitwisseling en dossiervorming		
Toezien op zorgvuldige en objectieve dossiervorming en verslaglegging	AF	
Zorgen voor informatie naar de directie over meldingen van kindermishandeling/huiselijk geweld	AF en SMW	
Registeren van gebruik meldcode, meldingen bij Veilig Thuis en de uren van de aandachtsfunctionaris	AF	
Vastleggen en onderhouden van samenwerkingsafspraken met ketenpartners over verantwoordelijkheden, overdracht en terugkoppeling	Af	
Zorgdragen voor risicotaxatie met eventueel gebruik van risicotaxatie-instrument	AF en SMW	
5. Veiligheid eigen personeel		
Medewerkers moeten voldoende ondersteuning ervaren om de meldcode toe te passen	directie	

6. Communicatie		
Ouders informeren over het feit dat de school met de meldcode HG/KM werkt	directie	
Zorg dragen voor zorgvuldigheid in het advies vragen en geven aan Veilig Thuis en bij meldingen bij Veilig Thuis	AF en SMW	
Samenwerking		
Ketenpartners en contactpersonen in beeld (actuele sociale kaart)	AF en SMW	

Bijlage 3: Taakomschrijving centrale contactpersoon van een schoolbestuur

De centrale contactpersoon meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling:

- is bekend met de positie van de meldcode binnen de kwaliteitscyclus op stichtingsniveau;
- is binnen het schoolbestuur aanspreekpunt voor en naar de gemeente en omringende instanties;
- is verantwoordelijk voor het delen van kennis over de meldcode met de scholen en de aandachtsfunctionarissen;
- houdt zicht op en stimuleert het structureel agenderen van de meldcode op de directie-overleggen en IB-platforms;
- houdt zicht op de verdeling van de aandachtsfunctionarissen over de scholen en (waar mogelijk) ook op de inpassing van de taken binnen de normjaartaak;
- neemt deel aan de stedelijk bestuurlijke werkgroep meldcode huiselijk geweld;
- koppelt de beschikbare informatie over de meldcode aan de incidentenregistratie op bestuursniveau;
- actualiseert jaarlijks het plan van aanpak m.b.t. de meldcode op bestuurlijk niveau.

Bijlage 4: Leren over sociale veiligheid - Augeo academy

Bij ingrijpende gebeurtenissen, zoals kindermishandeling, verwaarlozing of vechtscheiding is het belangrijk dat kinderen steun krijgen van volwassenen om hen heen. Als leerkracht, intern begeleider of schoolleider kun je hierbij een belangrijke rol spelen. Jij kunt bijvoorbeeld signaleren dat er iets aan de hand is en in actie komen. Augeo helpt je graag hierbij.

Augeo academy

Wij hebben voor professionals in het onderwijs onder meer online cursussen op maat over het signaleren van kindermishandeling, het werken met een meldcode, de langetermijngevolgen van kindermishandeling en het steun bieden van kinderen in de knel. De online cursussen zijn geaccrediteerd bij register leraar en de cursusduur bedraagt gemiddeld 2 uur. Naast praktische cursussen brengen we ook regelmatig korte digitale leerberichten en het online Augeo magazine uit. Op deze manier kun je kennis over sociale veiligheid goed bijhouden.

1. Leerkracht

Als leerkracht heb je soms zorgen over kinderen. Krijgt een kind voldoende aandacht thuis? Groeit het veilig op? Met de online cursus 'Leerkrachten: werken met een meldcode' leer je wat je kunt doen als je zulke zorgen hebt. Het signaleren en omgaan met vermoedens van kindermishandeling staat centraal. Ook is er de cursus 'traumasensitief lesgeven' deze cursus sluit aan bij de meldcode cursus en leert je hoe je steun kunt bieden aan kinderen die ingrijpende ervaringen hebben meegemaakt.

Wist je dat...

... ongeveer de helft van de kinderen minimaal een ingrijpende gebeurtenis heeft meegemaakt voor z'n 12e levensjaar?

... professionals die hebben leren werken met een meldcode, tot drie keer vaker in actie komen bij zorgen over een kind.

2. Medewerker met een zorgtaak

Als aandachtsfunctionaris, IB'er of schoolmaatschappelijk werker ondersteun je leerkrachten als zij zorgen hebben over kinderen. Om dit te kunnen doen, is het goed te weten welke signalen kunnen wijzen op een onveilige opgroeisituatie én welke stappen je dan kunt ondernemen. Dat leer je in de online cursus 'intern begeleiders: werken met een meldcode'.

3. Directie

Als werkgever ben je verantwoordelijk voor het opstellen en invoeren van een meldcode. Ook moet je ervoor zorgen dat medewerkers kunnen werken volgens de meldcode. In de cursus 'implementeren van een meldcode' leer je hoe je een veilig werkklimaat creëert en hoe je de meldcode implementeert.

Online scholing: het helpt

Onafhankelijk onderzoek toont goede leerresultaten aan: na het volgen van een online cursus voelt 90% van de leerkrachten zich beter in staat om signalen van kindermishandeling op te vangen en de juiste acties te ondernemen. Bovendien geven organisaties aan online leren te zien als een goede manier om thema's als kindermishandeling en pesten ook door het jaar heen op de agenda te houden. *(Bron: Onderzoek door PI research, maart 2015).*

Een lidmaatschap voor je hele school?

Bij Augeo kun je een lidmaatschap afsluiten als je wilt dat je hele school meer leert over veilig opgroeien van kinderen en de rol van leerkrachten en intern begeleiders daarin. Een lidmaatschap is een efficiënte manier om kennis ten aanzien van sociale veiligheid up-to-date te krijgen én te houden. De prijs die we vragen voor onze cursussen is op not-for-profit basis.

Over Augeo

Augeo wil ervoor zorgen dat kinderen veilig en gezond kunnen opgroeien. We streven ernaar dat iedereen die met ouders en kinderen werkt, schadelijke en stressvolle opgroeisituaties signaleert en aanpakt. En dat gezinnen in de knel, steun krijgen van de mensen om hen heen. Onze leerproducten worden al door meer dan 140.000 mensen gebruikt.

Geïnteresseerd?

Ga naar www.augeo.nl/po voor de mogelijkheden van een lidmaatschap

of zoek contact via
0343-536040
info@augeo.nl

Bijlage 5: Voorlichting voor kinderen

Het aantal mishandelde kinderen dat uit zichzelf hulp zoekt én vindt is helaas gering. Er zijn verschillende redenen waarom kinderen zelf geen hulp zoeken. In een voorlichtingsprogramma leren kinderen vooral aan wie ze kunnen vertellen wat er (is) gebeurd. Kinderen die goede voorlichtingsprogramma's volgen, vragen vaker hulp aan volwassenen en leggen de 'schuld' van mishandeling minder bij zichzelf dan kinderen die niet zijn voorgelicht.

In Augeo magazine is een artikel verschenen met meer achtergrondinformatie over het voorlichten van kinderen. Lees het artikel hier: www.augeo.nl/voorlichtingopschool

Een aantal voorlichtingsprogramma's voor kinderen:

- 'Zippy's vrienden' is een bewezen effectief programma voor de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden die preventief werken en kinderen helpen bij het omgaan met ingrijpende ervaringen. Het programma is voor leerlingen tussen 5 en 10 jaar.
- 'Het Klokhuis' lespakket over kindermishandeling voor groep 7 en 8 van het basisonderwijs
- Binnen het onderwijs spelen sociaal-emotionele vaardigheden en normen en waarden een belangrijke rol. Met het 'Leefstijl-programma' worden jongeren hiervan bewustgemaakt
- 'Kinderen en hun Sociale talenten' helpt scholen om pro-actief aan de slag te gaan met de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen.
- 'Taakspel' is een interventie waardoor leerlingen zich beter aan klassenregels houden. Daardoor neemt onrustig en storend gedrag af. Leerlingen kunnen dan beter en taakgericht werken. Zo ontstaat er een prettiger klassenklimaat.
- Het schoolprogramma 'Safe You Safe Me' (SYSM) voor het basisonderwijs en speciaal onderwijs
- 'Marietje Kessels': een lesprogramma gericht op de fysieke en mentale weerbaarheid van leerlingen in groep 7 en 8 van het basisonderwijs.
- 'Rots en Water', een lessenserie gericht op weerbaarheid en sociale competenties voor leerlingen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs

Bijlage 6: Over privacy regelgeving

Wanneer men overweegt een melding te doen m.b.t. kindermishandeling dient men altijd rekening te houden met de regels rondom privacy. Bij het delen van informatie geldt de volgende hoofdregel:

Geheimhouders mogen voor de uitvoering van hun taak (bijvoorbeeld een behandelrelatie) in het belang van hun cliënt samenwerken met anderen. Daarbij mogen ze persoonsgegevens delen, op voorwaarde dat hier toestemming voor is gegeven. Als het delen van informatie over hun cliënt niet ten dienste staat van de hulpverlening, dan mag ook dit alleen met toestemming, maar de eisen die aan het geven van toestemming worden gesteld zijn dan zwaarder. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer niet de jeugdige de cliënt is, maar iemand uit de directe omgeving van de jeugdige, zoals ouders, pleeg-, groot- of stiefouders, broers, zussen, ooms of tantes.

Bij informatiedeling gelden de volgende stelregels:

- Openheid: zorg ervoor dat u de betrokkene altijd goed informeert en dat u zeker weet dat hij/zij toestemming geeft. Zorg er ook altijd voor dat diegene die de informatie ontvangt op de hoogte is van de afspraken die zijn gemaakt met de betrokkenen.
- Zorgvuldigheid: Als u informatie verstrekt zorg er dan voor dat deze juist, volledig en actueel is.

- Doelbinding: Gebruik de gegevens die u van een ander ontvangt alleen voor het doel waarvoor u ze gekregen heeft.

Uitzondering: als er sprake is van kindermishandeling of de uitvoering van een maatregel van jeugdbescherming.

Als het doel van het melden of informatie delen is kindermishandeling of huiselijk geweld te stoppen en onderzoeken, of de ondertoezichtstelling van kinderen uit te voeren, dan mag dit indien noodzakelijk zonder toestemming van de cliënt plaatsvinden. Dat geldt zowel voor het melden en informatie delen op eigen initiatief (actief recht), als op verzoek (passief recht). In beide situaties mogen gegevens zonder toestemming uitsluitend verstrekt en uitgewisseld worden aan de volgende vier organisaties:

- Veilig Thuis
- de Raad voor de Kinderbescherming
- de politie
- de gecertificeerde instelling die een ondertoezichtstelling uitvoert.

Een handig hulpmiddel bij het delen van informatie is de app 'info delen' van de Rijksoverheid. Over anoniem melden bij Veilig Thuis meldt de PO-raad:

Het is mogelijk om als professionele melder aan Veilig Thuis te vragen of zij niet aan derden willen vertellen wie de melding deed. Dat kan als het wel doorgeven van de identiteit van de melder een bedreiging vormt voor de veiligheid van het kind of voor de veiligheid van de betrokken professional, of als dit 'leidt of kan leiden tot ernstige verstoring van de vertrouwensrelatie' (Artikel 4.1.8, lid 3 aanhef en onder a Uitvoeringsbesluit Wmo 2015).

Begrippenlijst

AF	Aandachtsfunctionaris
IB'er	Intern begeleider
LVAK	Landelijke vakgroep aandachtsfunctionarissen kindermishandeling
SMW	Schoolmaatschappelijk werk

Colofon

Tekst: Augeo o.b.v. *'Handreiking signaleren kindermishandeling en gebruik meldcode voor alle Rotterdamse scholen en schoolbesturen'* die in maart 2017 is gemaakt door RVKO, PCBO, Kind en onderwijs, BOOR, team Sisa, Servicepunt meldcode en is ondersteund door de Gemeente Rotterdam.

Design: ZOUT design & communicatie

Oktober 2017